

Seksualnost u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo

Kukulj, Staša; Keresteš, Gordana

Source / Izvornik: **Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja, 2021, 30, 29 - 49**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.5559/di.30.1.02>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:521635>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-11**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

<https://doi.org/10.5559/di.30.1.02>

SEKSUALNOST U RAZLIČITIM FAZAMA TRANZICIJE U RODITELJSTVO

Štaša KUKULJ

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

Gordana KERESTEŠ

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb, Hrvatska

UDK: 613.88-055.52

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 9. 12. 2019.

Tranzicija u roditeljstvo donosi promjene na mnogim područjima života, uključujući i područje seksualnosti. Cilj ovog rada bio je ispitati razlike u čestini seksualnih odnosa, seksualnom zadovoljstvu i seksualnoj shemi o sebi osoba u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo. U istraživanju su sudjelovali muškarci i žene bez djece, oni koji su očekivali prvo dijete te roditelji šestomjesečne i jednogodišnje djece ($N = 650$). Rezultati su pokazali da se sudionici u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo razlikuju u čestini seksualnih odnosa, ali ne i u razinama seksualnoga zadovoljstva i u seksualnoj shemi o sebi. Osobe bez djece i roditelji jednogodišnje djece izvijestili su o češćim seksualnim odnosima od osoba koje očekuju prvo dijete i roditelja šestomjesečne djece, iako su te razlike bile statistički značajne samo u uzorku žena. Muškarci su, u usporedbi sa ženama, izvijestili o češćim seksualnim odnosima i većem seksualnom zadovoljstvu. Rezultati istraživanja pokazuju složenost seksualnoga funkcioniranja pri tranziciji u roditeljstvo i mogu se primijeniti u pružanju psihosocijalne podrške u tom životnom razdoblju.

Ključne riječi: tranzicija u roditeljstvo, čestina seksualnih odnosa, seksualno zadovoljstvo, seksualna shema o sebi

Štaša Kukulj, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Savska cesta 77, 10 000 Zagreb, Hrvatska.

E-mail: stasa.kukulj@mail.ufzg.hr

Seksualnost je važan čimbenik čovjekova emocionalnoga i tjelesnoga zdravlja te njegove psihološke dobrobiti (Dundon i Rellini, 2010). Nalazi iz pozitivne psihologije govore o tome kako su ljudi koji su najzadovoljniji svojim seksualnim živo-

tom ujedno i oni koji su najsretniji u životu (Laumann i sur., 2006). Veliku ulogu seksualnosti u partnerskim odnosima ilustrira i identifikacija seksualnosti kao drugoga problematičnog područja u braku, nakon balansiranja između posla i obitelji (Risch i sur., 2003).

Od mnogih aspekata seksualnosti najviše je istraživana čestina seksualnih odnosa (Čudina-Obradović i Obradović, 2006). Podatak o čestini seksualnih odnosa vrlo je važan za istraživanje ukupnoga funkcioniranja unutar partnerske dijade, jer parovi koji se češće upuštaju u seksualne odnose imaju manju vjerojatnost prekida veze ili razvoda (Waite i Joyner, 2001; Yeh i sur., 2006). S trajanjem partnerske veze dolazi do smanjenja čestine seksualnih odnosa, što je najviše izraženo u prvih nekoliko godina braka, kad većina parova ostvari tranziciju u roditeljsku ulogu (Call i sur., 1995).

Seksualno je zadovoljstvo višedimenzionalan konstrukt koji obuhvaća tjelesne, emocionalne, interpersonalne i kulturne aspekte seksualnog iskustva (Christopher i Sprecher, 2000). Žene i muškarci navode seksualno zadovoljstvo kao jedan od najvažnijih čimbenika (dobra) funkcioniranja u paru (Trudel, 2002). Karney i Bradbury (1995) u jednoj od najopsežnijih metaanaliza longitudinalnih istraživanja bračnih odnosa utvrdili su da je seksualno zadovoljstvo jedan od najsnažnijih prediktora ukupnoga bračnog zadovoljstva. Povezanost seksualnoga zadovoljstva i ukupnoga zadovoljstva partnerskim odnosom pronađena je kod parova u raznim životnim fazama (Christopher i Sprecher, 2000; Sprecher, 2002; Yeh i sur., 2006). Kao i čestina seksualnih odnosa, seksualno se zadovoljstvo smanjuje s trajanjem veze (Rainer i Smith, 2012).

Seksualna shema o sebi jedna je od domena unutar širokoga konstrukta seksualnoga samopoimanja. Obuhvaća kognitivne aspekte vlastite seksualnosti i odnosi se na ono što pojedinac misli o sebi kao "seksualnom biću" (Andersen i Cyranowski, 1994). Andersen i Cyranowski (1994) postulirale su kako se seksualna shema o sebi razvija na temelju iskustva. Naime, pojedinac razvija kognitivnu sliku svoje seksualnosti promatrajući vlastita seksualna ponašanja, osjećaje, stavove i procjene (Andersen i Cyranowski, 1994; Andersen i sur., 1999). Stoga pojedinci s pozitivnijom seksualnom shemom o sebi imaju bogatije seksualno iskustvo, odnosno širi spektar seksualnih aktivnosti i veći broj seksualnih partnera, a izvještavaju i o češćem doživljaju zaljubljenosti od osoba s negativnijim doživljajem vlastite seksualnosti (Andersen i Cyranowski, 1994; Andersen i sur., 1999; Fowers i Fowers, 2010; Kukulj i Keresteš, 2019).

Metaanalize spolnih razlika u seksualnosti pokazuju da muškarci izvještavaju o bogatijem seksualnom iskustvu, češćim seksualnim odnosima, većoj sklonosti masturbaciji, per-

misivnijim stavovima o seksualnosti i većem seksualnom zadovoljstvu od žena (Petersen i Hyde, 2010). U usporedbi sa ženama, muškarci su skloniji i izvanpartnerskim seksualnim odnosima (Atkins i sur., 2001; Haavio-Mannila i Kontula, 1997) te imaju pozitivniji seksualni pojam o sebi (Deutsch i sur., 2014). Spolne razlike u seksualnoj shemi o sebi, jednoj od domena seksualnoga pojma o sebi, slabo su istražene. U malobrojnim istraživanjima koja su izravno usporedila seksualne sheme muškaraca i žena primjenom istog instrumenta muškarci su, u odnosu na žene, izvijestili o pozitivnijem doživljaju sebe kao seksualnoga bića (Hill, 2007; Kukulj i Keresteš, 2019).

Tranzicija u roditeljstvo najčešće se definira kao razdoblje od početka trudnoće do nekoliko mjeseci nakon porođaja, iako se u literaturi mogu pronaći i drugačija vremenska određenja, jer ju ne opisuju samo rođenje djeteta nego i cjelokupne promjene u obitelji potaknute očekivanjem i dolaskom novoga člana. Roditeljstvo nosi sa sobom mnoge blagodati, poput doživljaja nježnosti, osjećaja dostignuća, ispunjenja potreba za reprodukcijom i socijalnih očekivanja te stabilnosti veze (Petch i Halford, 2008). Međutim, pojava prvoga djeteta u obitelji implicira i promjene negativnoga predznaka u odnosu između partnera, kao što su smanjenje količine vremena za zajedničke aktivnosti i odmor (MacDermid i sur., 1990), povećana razina konflikata (Kluwer i Johnson, 2007), promijenjeni obrasci intimnosti i komunikacije te smanjena kvaliteta seksualnih odnosa (Kluwer i Johnson, 2007). Twenge i sur. (2003) na temelju istraživanja tranzicije u roditeljstvo ponudili su četiri teorijska modela koji objašnjavaju učinke te tranzicije na kvalitetu partnerskog odnosa. Za ovaj rad relevantan je model seksualnoga nezadovoljstva, prema kojem dolazak prvoga djeteta u obitelj negativno utječe na seksualni život para, interferirajući s njihovim seksualnim aktivnostima. Prema tom modelu, negativan je učinak jači za muškarce nego za žene, jer muškarci, u usporedbi sa ženama, imaju snažniju seksualnu želju i preferiraju češće seksualne odnose, a tijekom tranzicije u roditeljstvo čestina seksualnih odnosa smanjuje se. Model također predviđa da roditelji dojenčadi imaju najniže seksualno zadovoljstvo, jer djeca dojenačke dobi zahtijevaju najviše roditeljske pažnje u večernjim i noćnim satima, kad je seksualna aktivnost i najveća.

Seksualnost tijekom tranzicije u roditeljstvo važan je čimbenik kvalitete života u tom životnom razdoblju (Ahlborg i sur., 2005). Tijekom trudnoće i prvih nekoliko mjeseci nakon porođaja žene izvještavaju o pogoršanju raznih aspekata seksualnoga funkcioniranja, koje uključuje smanjenje učestalosti seksualne aktivnosti (Bartellas i sur., 2000; Nakić Radoš i sur., 2014), uživanja u tim aktivnostima (Sagiv-Reis i sur., 2002) i sek-

sualnoga zadovoljstva (von Sydow, 1999; Serati i sur., 2010). Vrlo malo istraživanja bavilo se promjenama u seksualnosti muškaraca prilikom tranzicije u roditeljstvo. Neki nalazi sugeriraju da nema značajnijih promjena u seksualnom interesu i želji muškaraca do trećeg tromjesečja ili čak tijekom cijele trudnoće (Nakić Radoš i sur., 2014; Yildiz, 2015), dok drugi pokazuju kako su muškarci inhibiraniji nego žene prilikom seksualnih aktivnosti u trudnoći, uglavnom zbog straha od ozljeđivanja fetusa (von Sydow, 1999).

Ovaj rad potaknut je manjkom znanstvenih spoznaja o seksualnosti muškaraca i žena u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo te određenim slabostima dosadašnjih istraživanja. U tim istraživanjima tranzicije u roditeljstvo, posebno onima koja su se bavila seksualnošću tijekom tog razdoblja, znatno su češće sudjelovale žene nego muškarci. K tome, nemalen dio podataka o seksualnosti muškaraca tijekom trudnoće njihovih partnerica temelji se na izvještajima partnerica, što je ozbiljan metodološki nedostatak (Bartellas i sur., 2000). U dijelu istraživanja primijenjena je kvalitativna metodologija, uz vrlo malen broj sudionika, što smanjuje mogućnost generalizacije rezultata (MacAdam i sur., 2011; Olsson i sur., 2005). Prema našim spoznajama, do sada nije provedeno ni jedno istraživanje u kojem se ispituje seksualno samopoimanje budućih i novih roditelja. Uzimajući u obzir kako se neki drugi aspekti seksualnosti mijenjaju u funkciji dobi i iskustva (Acker i Davis, 1992; Call i sur., 1995; Mueller i sur., 2016), opravdano je očekivati promjene u kognitivnoj reprezentaciji pojedinceve seksualnosti uslijed tranzicije u roditeljstvo.

Cilj je ovog rada ispitati razlike u čestini seksualnih odnosa, seksualnom zadovoljstvu i seksualnoj shemi o sebi muškaraca i žena koji se nalaze u četiri različite faze tranzicije u roditeljstvo. Na temelju modela seksualnoga nezadovoljstva (Twenge i sur., 2003) i rezultata ranijih istraživanja pretpostavili smo (prva hipoteza, H1) da će se pojedinci s jednogodišnjom djecom (kada je već došlo do obnavljanja seksualne aktivnosti), a pogotovo oni bez djece, češće upuštati u seksualne odnose, biti seksualno zadovoljniji i imati pozitivniju seksualnu shemu o sebi od onih koji prolaze trudnoću i onih sa šestomjesečnim dojenčecom. Nadalje, očekivali smo (druga hipoteza, H2) da će muškarci, u usporedbi sa ženama, izvijestiti o češćim seksualnim odnosima, većem seksualnom zadovoljstvu i pozitivnijoj seksualnoj shemi o sebi, neovisno o tome u kojoj se fazi tranzicije u roditeljsku ulogu nalaze. Provjerili smo i interakcijski učinak faze tranzicije u roditeljstvo i spola na mjerene aspekte seksualnosti, ali zbog premalenog broja istraživanja koja uključuju muškarce i nedosljednih postojećih nalaza nismo postavili izravnu hipotezu. S jedne stra-

ne, na temelju modela seksualnoga nezadovoljstva tijekom tranzicije u roditeljstvo (Twenge i sur., 2003), može se očekivati da će učinci tranzicije biti negativniji za muškarce nego za žene. No, s druge strane, muškarci tijekom tranzicije u roditeljstvo mogu u većoj mjeri nego žene očuvati razinu seksualne aktivnosti i čestinu orgazama, pa onda i seksualnu shemu o sebi i seksualno zadovoljstvo, primjerice masturbiranjem, prakticiranjem netradicionalnih (nevaginalnih) oblika seksualnih aktivnosti (poput oralnoga seksualnog odnosa, koji mogu u većoj mjeri nego njihove partnerice percipirati kao potpun seksualan odnos) ili izvanbračnih seksualnih odnosa.

METODE

Sudionici i postupak

Ovaj rad dio je opsežnijeg istraživanja partnerskih odnosa tijekom tranzicije u roditeljstvo. U njemu smo se usmjerili na seksualnost u tom životnom razdoblju. Uzorak su činile četiri skupine parova (ukupno 650 osoba, odnosno 325 parova) iz nekoliko hrvatskih gradova. Prvu skupinu ($n = 174$) činili su parovi bez djece, čije smo podatke prikupili metodom snježne grude. Drugu skupinu ($n = 186$) činili su parovi koji očekuju prvo dijete (trudnice i njihovi partneri). Njihove podatke prikupili smo u ginekološkim ordinacijama i na tečajevima za trudnice u domovima zdravlja i bolnicama. U postupku njihova regrutiranja pristupali smo samo parovima u kojima su trudnice bile u zadnjem tromjesečju trudnoće, tako da je uzorak s obzirom na trajanje trudnoće razmjerno homogen. Treću ($n = 148$) i četvrtu ($n = 142$) skupinu činili su roditelji šestomjesečne i jednogodišnje djece, kojima su upitnici bili uručeni prilikom pedijatrijskih kontrola u domovima zdravlja. Kriteriji uključivanja za sve parove bili su punoljetnost i iskustvo zajedničkoga života u trajanju od najmanje šest mjeseci, a za drugu, treću i četvrtu skupinu još i očekivanje ili odgajanje prvoga zajedničkog djeteta začetog u trudnoći bez komplikacija. Uz duljinu veze, kao kontrolne varijable uključili smo dob i stupanj obrazovanja (Tablica 1).

Svakom paru (ili jednom članu para) uručena je koverta u kojoj se nalazio opis istraživanja s pozivom na sudjelovanje te dva odvojena kompleta upitnika – jedan za ženu, a drugi za muškarca. Na upitnike su unaprijed unesene šifre koje su označivale pripadnost jednoj od četiri skupine sudionika, redni broj kontaktiranoga para i spol svakoga člana u paru. U uputi je istaknuta svrha istraživanja, dani su kontakti voditeljice istraživanja i etičkoga povjerenstva koje je odobrilo istraživanje, objašnjena je dobrovoljnost i anonimnost sudjelovanja, pravo na odustajanje u svakom trenutku te način iskazivanja suglasnosti i vraćanja ispunjenih upitnika. Partneri su

također zamoljeni da upitnike ispunjavaju nezavisno, bez međusobnoga dogovaranja i usklađivanja odgovora. Sudionici- ma je ponuđena mogućnost dobivanja povratnih informacija o istraživanju, na razini općih (prosječnih) rezultata. Vrijeme povrata kretalo se od pola sata (parovi koji su ispunili upitnike prilikom čekanja na liječnički pregled ili na tečaj za trudnice i njihove partnere) do nekoliko tjedana (parovi koji su ispunje- ne upitnike vratili poštom ili prilikom sljedećega posjeta li- ječniku).

Od ukupno 774 podijeljene koverta, vratilo ih se 420, pri čemu ih je 95 bilo nevažećih. Postotak povrata koverti bio je zamjetno veći u dvije skupine bez djece (iznad 70 %) nego u skupinama roditelja (između 40 i 45 %). Ove su razlike razumljive, jer je znatno veći broj sudionika bez djece upitnike ispu- nio odmah, dok su ih roditelji najčešće ponijeli kući i vraćali na sljedećem liječničkom pregledu ili poštom. Manji odaziv i veći udio nevaljalih upitnika roditelja u usporedbi s nerodite- ljima (26 i 30 % u skupinama roditelja te 11 i 17 % u skupina- ma neroditelja) odražava i zaokupljenost roditelja skrbi o do- jenčetu, zbog koje im je bilo teže odvojiti vrijeme za ispunja- vanje upitnika nego neroditeljima.

➔ TABLICA 1
Karakteristike uzorka

		Žene (n = 325)	Muškarci (n = 325)
Dob (u godinama)	Raspon	18-44	21-49
	M	30,42	32,77
	SD	4,09	4,99
Duljina veze (u godinama)	Raspon	1-20	1-20
	M	6,61	6,57
	SD	3,86	3,83
Obrazovanje	OŠ i SŠ (%)	19,9	36,8
	VŠS i VSS (%)	80,1	63,2

Instrumenti

Upitnik općih podataka sastojao se od pitanja o demografskim podacima, odnosno kontrolnim varijablama (spol, dob, stu- panj obrazovanja, trajanje veze).

Čestina seksualnih odnosa mjerena je jednim pitanjem na kojem su sudionici procjenjivali, na skali od 0 (niti jednom) do 5 (svaki dan ili češće), koliko su često u proteklih šest mje- seci imali seksualne odnose.

Skala seksualne sheme o sebi (Hill, 2007) mjeri kognitivnu reprezentaciju vlastite seksualnosti. Originalna skala sastoji se od 36 pridjeva (npr. romantičan, strastven) koji mjere tri di- menzije seksualne sheme o sebi: toplinu/ljubav, izravnost/ot- vorenost i rezerviranost/konzervativizam. Sudionici procje-

njuju na skali od 0 (uopće se ne odnosi na mene) do 6 (u potpunosti se odnosi na mene) u kojoj se mjeri čestice, odnosno pridjevi, odnose na njih kao seksualna bića u usporedbi s osobom istoga spola i dobi. Skala je prevedena na hrvatski jezik te skraćena na 24 čestice, po osam za svaku dimenziju (Kukulj i Keresteš, 2019). Ukupan rezultat za dimenzije dobiva se zbrajanjem procjena na odgovarajućim česticama. U ovom radu Cronbachov alfa koeficijent bio je 0,83 za podskale toplina/ljubav i izravnost/otvorenost, a 0,67 za podskalu rezerviranost/konzervativizam. Linearnom kombinacijom rezultata na tri dimenzije (toplina/ljubav + izravnost/otvorenost – rezerviranost/konzervativizam) izražava se rezultat za ukupnu seksualnu shemu o sebi (Andersen i Cyranowsky, 1994). Veće vrijednosti ukupnoga rezultata odražavaju pozitivniju kognitivnu reprezentaciju vlastite seksualnosti. U ovom radu uzet je samo ukupan rezultat.

Nova skala seksualnoga zadovoljstva (Štulhofer i Buško, 2008) namijenjena je mjerenju seksualnoga zadovoljstva pripadnika obaju spolova. Sudionici trebaju procijeniti, na skali od 1 do 5, u kojoj su mjeri bili zadovoljni određenim aspektima svojega seksualnog života (npr. intenzitetom seksualnog uzbuđenja) u proteklih šest mjeseci. Cjelovita verzija skale sadrži 20, a skraćena, primijenjena u ovom istraživanju, 12 čestica. Rezultati se mogu izraziti na dvije podskale (podskali usmjerenosti na sebe i podskali usmjerenosti na partnera) ili kao ukupan rezultat na čitavoj skali. U ovom radu uzet je samo ukupan rezultat. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije cjelovite skale u ovom istraživanju jest visoka (Cronbach $\alpha = 0,92$).

REZULTATI

U Tablici 2 prikazani su deskriptivni statistički pokazatelji za dvije kontinuirane varijable seksualnoga funkcioniranja, seksualno zadovoljstvo i seksualnu shemu o sebi, u ukupnom uzorku sudionika. Testiranje normaliteta distribucija pokazalo je da rezultati obiju varijabla odstupaju od normalne raspodjele. Indeksi zakrivljenosti otkrivaju kako su varijable negativno asimetrične, što znači da se rezultati grupiraju na višim vrijednostima. Ovakve asimetrične distribucije upućuju na sklonost davanja socijalno poželjnih odgovora i pristranosti u uzorkovanju (pozivu na sudjelovanje u istraživanju vjerojatno su se u većoj mjeri odazvali parovi koji imaju pozitivniju seksualnu shemu i više seksualno zadovoljstvo), često prisutne u istraživanjima bliskih odnosa i seksualnosti (Schroder i sur., 2003; Tourangeau i Yan, 2007).

Distribucija kategorijalne varijable čestine seksualnih odnosa također je lagano pomaknuta prema višim vrijednostima, odnosno učestalijim seksualnim odnosima, što je očekivano s obzirom na dob sudionika i samoselekciju u uzorak. U

ukupnom uzorku, 9 % sudionika izvijestilo je da u proteklih šest mjeseci nisu imali seksualne odnose, 18 % ih je izvijestilo da su seksualne odnose imali jednom mjesečno, 17 % da su ih imali nekoliko puta mjesečno, 33 % da su ih imali jednom tjedno, 22 % da su ih imali nekoliko puta tjedno, a 1 % da su ih imali svaki dan ili češće.

➔ TABLICA 2
Deskriptivni statistički
pokazatelji za
varijable seksualnoga
funkcioniranja u
ukupnom uzorku

	Seksualna shema	Seksualno zadovoljstvo
<i>M</i>	5,60	4,00
<i>SD</i>	1,54	0,89
Min	-1,00	1,00
Maks	10,25	5,00
Kolmogorov-Smirnov test (K-S)	0,048	0,109
<i>p</i> K-S	0,001	0,000
Indeks zakrivljenosti (S.E.)	-0,315 (0,097)	-1,079 (0,097)
Indeks sploštenosti (S.E.)	0,547 (0,193)	1,196 (0,194)

Da bismo ispitali hipoteze, za varijablu čestine seksualnih odnosa podaci su obrađeni hi-kvadrat testom, a za varijable seksualnoga zadovoljstva i seksualne sheme o sebi mješovitom analizom varijance i kovarijance. Prije provedbe hi-kvadrat testa čestinu seksualnih odnosa dihotomizirali smo, svrstavši sudionike koji su izvijestili o učestalosti seksualnih odnosa manjoj od jednom tjedno u kategoriju rjeđe učestalosti, a one koji su izvijestili o učestalosti jednom tjedno ili češće u kategoriju češće učestalosti seksualnih odnosa.

Rezultati hi-kvadrat testa pokazali su da se čestina seksualnih odnosa razlikuje u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo ($\chi^2 = 13,16$, $df = 3$, $p = 0,004$). U skladu s očekivanjem (H1), u skupini osoba bez djece i skupini osoba s jednogodišnjim djetetom ima značajno više onih koji seksualne odnose imaju češće (67 % osoba bez djece i 56 % osoba s jednogodišnjim djetetom), a manje onih koji ih imaju rjeđe, dok u skupini osoba koje očekuju prvo dijete i skupini roditelja šestomjesečnoga djeteta ima podjednako onih koji seksualne odnose imaju češće (50 % osoba koje očekuju dijete i 49 % osoba koje imaju šestomjesečno dijete) i rjeđe. Kad smo uzorak podijelili po spolu, u skupini žena razlike u učestalosti seksualnih odnosa bile su statistički značajne ($\chi^2 = 7,84$, $df = 3$, $p = 0,049$), pri čemu je među ženama bez djece bilo više onih koje seksualne odnose imaju češće (61 %) nego onih koje ih imaju rjeđe, dok je u ostale tri skupine bilo više žena koje seksualne odnose imaju rjeđe (59 % trudnica, 56 % majki šestomjesečnoga djeteta, 54 % majki jednogodišnjega djeteta) nego onih koje ih imaju češće. U uzorku muškaraca, u svakoj sku-

pini bilo je više onih koji su izvijestili o češćim nego onih koji su izvijestili o rjeđim seksualnim odnosima. Iako je, u skladu s očekivanjem, o češćim seksualnim odnosima izvijestilo više muškaraca bez djece (73 %) i onih s jednogodišnjim djetetom (67 %) nego onih koji očekuju prvo dijete (60 %) i onih koji imaju šestomjesečno dijete (54 %), te razlike nisu dosegnule razinu statističke značajnosti ($\chi^2 = 7,09$, $df = 3$, $p = 0,069$). Potvrdili smo i očekivanu (H2) veću učestalost seksualnih odnosa muškaraca u usporedbi sa ženama ($\chi^2 = 15,05$, $df = 1$, $p < 0,001$) – veći postotak muškaraca (63 %) nego žena (48 %) izvijestio je o češćim seksualnim odnosima.

Učinke spola i faze tranzicije u roditeljstvo na seksualno zadovoljstvo i seksualnu shemu o sebi testirali smo mješovitom analizom varijance, u kojoj je faza tranzicije u roditeljstvo bila nezavisni faktor (sa četiri razine), a spol varijabla koju smo tretirali kao ponovljeno mjerenje (jer su muškarci i žene iz našeg uzorka bili međusobni partneri). Preliminarnim analizama utvrđene su statistički značajne razlike u dobi, obrazovanju i duljini trajanja veze osoba koje su bile u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo. Najstariji sudionici bili su roditelji jednogodišnje djece, zatim roditelji šestomjesečne djece, potom parovi koji su očekivali dijete, dok su najmlađi bili parovi bez djece ($F(1, 301) = 2,66$; $\eta_p^2 = 0,012$; $p = 0,047$). Trajanje zajedničkoga života roditelja jednogodišnje djece bilo je statistički značajno dulje od vremena koje su parovi u ostalim skupinama proveli u zajedničkom kućanstvu ($F(1, 301) = 11,67$; $\eta_p^2 = 0,052$; $p = 0,000$). Iako je u svim skupinama bilo značajno više sudionika više razine obrazovanja (79,5 % u skupini parova bez djece, 75,1 % parova koji očekuju dijete, 70,9 % roditelja šestomjesečne djece i 58,2 % roditelja jednogodišnje djece) nego niže, ta je razlika bila najveća u skupini parova bez djece, a najmanja u skupini roditelja jednogodišnjega djeteta ($\chi^2 = 19,00$, $df = 3$, $p = 0,000$). Razlike u obrazovanju sudionika u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo bile su izraženije u uzorku muškaraca ($\chi^2 = 15,03$, $df = 3$, $p = 0,002$) nego u uzorku žena ($\chi^2 = 6,19$, $df = 3$, $p = 0,103$). Zbog ovih razlika najprije smo proveli analize kovarijance sa tri demografske varijable kao kovarijatama. Kako se glavni efekti spola i faze tranzicije u roditeljstvo te njihove interakcije ni za jednu od dviju kriterijskih varijabli nisu razlikovali s kontrolom demografskih varijabli i bez nje, prikazat ćemo samo rezultate analize varijance. No važno je napomenuti da su analize kovarijance pokazale kako je obrazovanje statistički značajno povezano s obje mjere seksualnosti (muškarci i žene s nižim stupnjem obrazovanja izvijestili su o većem seksualnom zadovoljstvu i pozitivnijoj seksualnoj shemi o sebi od muškaraca i žena višeg obrazovanja) te da je duljina veze sta-

tistički značajno povezana sa seksualnom shemom o sebi (muškarci i žene u kraćim vezama izvijestili su o pozitivnijoj seksualnoj shemi o sebi od muškaraca i žena u duljim vezama).

☞ **TABLICA 3**
Učinci faze tranzicije u roditeljstvo i spola na seksualno zadovoljstvo i seksualnu shemu o sebi – rezultati mješovitih analiza varijance

	Seksualno zadovoljstvo		Seksualna shema o sebi	
Faza tranzicije	0,961	(3, 316)	1,405	(3, 314)
Spol	19,867***	(1, 316)	0,580	(1, 314)
Faza X spol	1,372	(3, 316)	0,993	(3, 314)

*** $p < 0,001$

Napomena: Vrijednosti u tablici su F-omjeri (uz stupnjeve slobode u zagradi). Faza tranzicije u roditeljstvo je nezavisni faktor, a spol faktor s ponovljenim mjerenjem jer su muškarci i žene u istraživanju bili međusobni partneri.

		Seksualno zadovoljstvo		Seksualna shema o sebi	
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Žene	Bez djece	3,98	0,65	5,34	1,56
	Čekaju prvo dijete (trudnice)	3,70	0,97	5,66	1,33
	Majke šestomjesečnoga djeteta	3,83	1,17	5,78	1,39
	Majke jednogodišnjega djeteta	3,73	0,86	5,29	1,51
	Sve	3,81	0,92	5,52	1,46
Muškarci	Bez djece	4,05	0,66	5,69	1,29
	Čekaju prvo dijete	3,93	0,95	5,54	1,44
	Očevi šestomjesečnoga djeteta	3,99	0,96	5,76	1,68
	Očevi jednogodišnjega djeteta	4,05	0,75	5,42	1,11
	Svi	4,01	0,83	5,60	1,38

☞ **TABLICA 4**
Deskriptivni statistički pokazatelji za varijable seksualnoga funkcioniranja žena i muškaraca u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo

Rezultati analiza varijance (Tablica 3) pokazali su da faza tranzicije u roditeljstvo, ni samostalno ni u interakciji sa spolom, nema učinak na seksualno zadovoljstvo i seksualnu shemu o sebi. U skladu s tim, sve veličine učinka faze tranzicije u roditeljstvo bile su male (za glavni efekt tranzicije u roditeljstvo η_p^2 bio je 0,009 za seksualno zadovoljstvo te 0,013 za seksualnu shemu o sebi, dok je za interakciju spola i tranzicije u roditeljstvo η_p^2 iznosio 0,013 za seksualno zadovoljstvo te 0,009 za seksualnu shemu o sebi). Ovi rezultati nisu u skladu s našim očekivanjem (H1). Glavni efekt spola bio je statistički značajan za varijablu seksualnoga zadovoljstva (uz umjerenu veličinu efekta: $\eta_p^2 = 0,059$), ali ne i za varijablu seksualne sheme o sebi ($\eta_p^2 = 0,002$), što djelomično potvrđuje naše očekivanje (H2). Iz Tablice 4 vidi se da su, u skladu s očekivanjem, muškarci izvijestili o višim razinama seksualnoga zadovoljstva od žena u svim fazama tranzicije u roditeljstvo.

Glavni je cilj ovog rada bio ispitati razlike u nekoliko aspekata seksualnoga funkcioniranja osoba u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo. Kako su prijašnja istraživanja pokazala da prilikom tranzicije u roditeljstvo žene i muškarci izvještavaju o smanjenju seksualnih aktivnosti (Bartellas i sur., 2000; Nakić Radoš i sur., 2014; Serati i sur., 2010), kao i o opadanju važnosti seksualnosti u postnatalnom razdoblju (DeJudicibus i McCabe, 2002), očekivali smo značajne razlike u čestini seksualnih odnosa, seksualnom zadovoljstvu i seksualnoj shemi o sebi između skupina sudionika u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo. Naši rezultati pokazali su da se pojedinci u različitim fazama ove životne tranzicije razlikuju jedino u učestalosti seksualnih odnosa. Kao što smo i očekivali, seksualne odnose češće imaju osobe koje nemaju djecu i one s jednogodišnjim djetetom nego pojedinci koji očekuju dijete i roditelji šestomjesečnoga djeteta. Međutim, te razlike bile su statistički značajne samo za žene, dok za muškarce nisu dosegnule granicu statističke značajnosti. Opadanje interesa za seksualne aktivnosti zorno ilustriraju kvalitativna istraživanja u kojima majke male djece izjavljuju kako često između seksualne aktivnosti i mogućnosti kratkotrajnog odmora biraju odmor, jer se svaka druga aktivnost u usporedbi s odmorom ili spavanjem u trenucima prigode čini puno manje privlačnom i gubljenjem dragocjena vremena (Olsson i sur., 2005; Woolhouse i sur., 2012). Štoviše, umor se pokazao kao jedina varijabla koja konstantno negativno djeluje na seksualno ponašanje tijekom trudnoće i nakon porođaja (Ahlborg i sur., 2005; DeJudicibus i McCabe, 2002; Hipp i sur., 2012; Nezhad i Goodarzi, 2011). Presudna uloga umora u seksualnom funkcioniranju mladih roditelja dijelom može objasniti i spolne razlike koje smo dobili u učincima tranzicije u roditeljstvo na učestalost seksualnih odnosa. Budući da o djeci dojenačke dobi u znatno većoj mjeri skrbe majke nego očevi (Rhoads i Rhoads, 2012), majke osjećaju i veći umor, što se onda negativno odražava na njihovu seksualnu aktivnost, ali ne nužno i na seksualnu aktivnost njihovih partnera.

Sudionici u našem istraživanju u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo nisu se razlikovali u procjenama seksualnoga zadovoljstva i seksualne sheme o sebi. Iako je jedan od najvažnijih prediktora seksualnoga zadovoljstva čestina seksualnih odnosa (Haavio-Mannila i Kontula, 1997; Waite i Joyner, 2001), nalaz o podjednakom seksualnom zadovoljstvu u svim fazama tranzicije u roditeljstvo, unatoč smanjenoj čestini seksualnih odnosa osoba koje očekuju dijete i roditelja šestomjesečnoga djeteta, podržavaju rezultati iz literature, koji govore o važnosti neseksualnih aspekata partnerskog odnosa za seksualno zadovoljstvo (Ahlborg i sur., 2005; DeJudicibus i McCabe, 2002; Nakić Radoš i sur., 2015). Primjerice,

tijekom trećega tromjesečja trudnoće (u kojem se nalazila i većina parova koji su očekivali svoje prvo dijete u našem istraživanju) pokazalo se kako je seksualno zadovoljstvo slabo povezano s čestinom spolnih odnosa, a umjereno s bliskosti, zadovoljstvom vezom i komunikacijom (Nakić Radoš i sur., 2015). Očuvano seksualno zadovoljstvo unatoč smanjenom seksualnom funkcioniranju tijekom tranzicije u roditeljstvo može se objasniti i tendencijom ljudi da se pri procjenama vlastita zadovoljstva uspoređuju s refereničnim skupinama. Tako je moguće da su ljudi zadovoljni svojim seksualnim odnosima ako smatraju da vode ljubav jednako često ili češće od njima sličnih osoba (Wadsworth, 2014). Moguće je da u ovom istraživanju nismo dobili razlike u seksualnom zadovoljstvu pojedinaca u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo zato što su se osobe u svakoj od skupina uspoređivale sa sebi sličnima. Primjerice, osobe koje čekaju prvo dijete mogu vjerovati da se i drugi parovi za trudnoće rjeđe upuštaju u seksualne odnose, pa njihova procjena zadovoljstva više ovisi o informacijama da je i kod drugih tako nego o frekvenciji njihovih snošaja. Na tu usporedbu mogla ih je potaknuti i uputa upitnika seksualne sheme o sebi, kojom se eksplicitno traži usporedba s osobama istoga spola i dobi. Tu uputu sudionici su mogli proširiti na svoju životnu fazu te je primijeniti i u drugim upitnicima koje su ispunjavali.

Vođeni spoznajama o povezanosti seksualne aktivnosti i seksualne sheme (Andersen i Cyranowski, 1994; Kukulj i Keresteš, 2019), očekivali smo da će smanjena čestina seksualnih odnosa pri tranziciji u roditeljstvo biti praćena manje pozitivnim kognitivnim reprezentacijama vlastite seksualnosti, no to očekivanje nismo potvrdili. Moguće je da razlika u čestini seksualnih odnosa između skupina sudionika u ovom istraživanju nije dovoljna da bi se odrazila na seksualnu shemu o sebi ili pak čestina seksualnih odnosa treba biti smanjena dulje od nekoliko mjeseci kako bi to utjecalo na seksualni aspekt pojma o sebi. Nadalje, trudnoća i rođenje djeteta povezani su s povećanim osjećajem plodnosti, ženstvenosti/maskulnosti i ispunjavanja evolucijske uloge (Petch i Halford, 2008), pa je moguće da stoga pojačavaju doživljaj vlastite seksualnosti i način na koji osoba doživljava sebe kao seksualno biće, unatoč smanjenoj čestini seksualnih odnosa.

Izostanak očekivanih razlika u seksualnom zadovoljstvu i seksualnoj shemi o sebi osoba u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo može se pripisati i metodološkim faktorima. Transverzalni istraživački nacrt koji smo primijenili ne omogućuje otkrivanje finih fluktuacija u razinama seksualnoga zadovoljstva i sheme koje bi se mogle detektirati longitudinalnim pristupom. Novija longitudinalna istraživanja tranzicije u roditeljstvo proučavaju krivulje zadovoljstva bračnih partnera raznih inicijalnih razina zadovoljstva; primijećeno je

kako praćenje prosječnih razina promjena u zadovoljstvu ili kvaliteti veze može rezultirati maskiranjem varijabiliteta prisutnog u tim promjenama (Kluwer, 2010). U nekim istraživanjima autori su pratili skupine sudionika s visokim razinama zadovoljstva vezom i zaključili kako su njihove razine zadovoljstva vrlo stabilne kroz vrijeme ili je njihov pad neznatan, a naglo opadanje bračnoga zadovoljstva pojavilo se u skupinama u kojima je početno zadovoljstvo bilo nisko (Kamp Dush i sur., 2008; Bradbury i Lavner, 2012). Kako je bračno zadovoljstvo visoko povezano sa seksualnim zadovoljstvom (Christopher i Sprecher, 2000; Sprecher, 2002), opravdano je pretpostaviti da se dinamika bračnoga zadovoljstva može primijeniti i na seksualno. Stoga je moguće da su sudionici u našem istraživanju koji su očekivali ili imali malo djeteta i prije iskustva roditeljstva bili visoko zadovoljni svojim seksualnim životom te su imali pozitivne seksualne sheme, što ih je zaštitilo od jačega pogoršanja u tim aspektima seksualnoga funkcioniranja prilikom tranzicije u roditeljstvo. Jedna od metodoloških slabosti našeg istraživanja jest i nereprezentativnost uzoraka, što je posebno izraženo u uzorku parova bez djece, koji su regrutirani metodom snježne grude. Nažalost, iz pragmatičnih razloga, nismo mogli regrutirati sudionike iz ove skupine nekim od postupaka koji bi jamčili veći stupanj reprezentativnosti, primjerice kontaktiranjem žena putem ginekoloških ambulanti, kao što smo to učinili u skupini parova koji su očekivali dijete. Moguće je da bismo uz reprezentativnije uzorke uspjeli potvrditi više očekivanih učinaka faze tranzicije u roditeljstvo.

Osim učinaka faze tranzicije u roditeljstvo, očekivali smo i spolne razlike u mjerenim aspektima seksualnosti. U skladu s očekivanjem, pokazalo se da muškarci izvještavaju o češćim seksualnim odnosima i većem seksualnom zadovoljstvu nego žene. Spolne razlike u izvještajima o čestini seksualnog odnosa naoko iznenađuju, jer su muškarci i žene u našem istraživanju bili međusobni partneri. Taj nalaz dijelom se može objasniti sklonošću parova da se u trudnoći i postpartalnom razdoblju upuštaju u neklasične (nevaginalne) seksualne aktivnosti, koje muškarci u većoj mjeri nego žene mogu percipirati kao seksualni odnos. Treba spomenuti i veću sklonost muškaraca izvanbračnim seksualnim odnosima (Petersen i Hyde, 2010), kao i iskrivljavanje odgovora, što je uobičajena pojava u izvještavanju o seksualnosti (Schroder i sur., 2003; Wiederman, 1999). Uzroci disimulacija i simulacija raznoliki su i višerazinski, od samozavaravanja do ispunjavanja rodnih uloga i socijalnih očekivanja. Različita socijalna očekivanja od muškaraca i od žena mogu objasniti i spolne razlike u procjeni čestine odnosa i seksualnoga zadovoljstva. Naime, od muškaraca se u seksualnom ponašanju očekuje inicijativnost, dominantnost, asertivnost i neovisnost, kao obilježja maskuli-

nosti, dok se od žena očekuje pasivnost, submisivnost i ovisnost, kao obilježja femininosti (Štulhofer i sur., 2003). Istraživanja provedena na prijelazu u 21. stoljeće u visoko liberalnim zemljama (primjerice u Danskoj i Kanadi) donose nalaze o većem seksualnom zadovoljstvu žena nego muškaraca (Ventegodt, 1998; Trudel, 2002). Budući da je Hrvatska tradicionalna katolička zemlja, moguće je da su muškarci u našem istraživanju izvještavali o češćim seksualnim odnosima i većem seksualnom zadovoljstvu kao potvrdu svoje "muškosti", dok su žene, u skladu sa svojom rodnom ulogom, mogle umanjivati svoje procjene istih događaja i aktivnosti.

Jedan od mogućih razloga većega seksualnog zadovoljstva muškaraca u odnosu na žene možemo potražiti u spolnim razlikama u važnosti pojedinih aspekata veze za njezino funkcioniranje. Poznato je da muškarci žele održavati seksualne odnose češće nego žene (Baumeister i sur., 2001; Smith i sur., 2011) te da im je čestina seksualnih odnosa važnija za zadovoljstvo vezom nego što je to ženama (Smith i sur., 2011), kojima su pak važnije emocionalne komponente odnosa kao što su nježnost, zadovoljstvo komunikacijom i izostanak agresije od strane pouzdana partnera (Basson, 2001). Muškarcima je i seksualno zadovoljstvo važnije nego što je ženama (Karney i Bradbury, 1995) pa se čak i vjerojatnost donošenja odluke o prekidu veze za muškarce može predvidjeti na temelju njihova seksualnog, a ne ukupnog nezadovoljstva vezom, dok je kod žena upravo obrnuto (Sprecher, 2002). Neke žene upuštaju se u seksualne odnose s partnerom i glume seksualnu želju i orgazam da ne bi povrijedile partnera te uspostavljaju ravnotežu između njihova, nižeg, i partnerova, višeg, seksualnog interesa (Olsson i sur., 2005). Takvo ulaganje truda partnerica u seksualne aktivnosti, koje ima za cilj osiguravanje partnerova zadovoljstva i očuvanje intimnosti, može rezultirati većim seksualnim zadovoljstvom njihovih partnera (Sagiv-Reis i sur., 2012).

U ovom istraživanju nismo pronašli očekivane spolne razlike u seksualnoj shemi o sebi. Prvi razlog tomu nalazimo u već spomenutim obilježjima dobrovoljnih sudionika u istraživanjima seksualnosti, koji u pravilu imaju bogatije seksualno iskustvo i manje tradicionalne stavove o seksualnosti (Plaud i sur., 1999; Wiederman, 1999), koji su povezani s pozitivnom seksualnom shemom o sebi (Andersen i Cyranowski, 1994; Fowers i Fowers, 2010; Volsky Rushton, 2002). Moguće je stoga da su u našem istraživanju sudjelovali upravo parovi čija je seksualna shema o sebi pozitivna, i to kod oba člana para. No kako je upozorio Hill (2007), ne treba isključiti ni mogućnost da spolne razlike u seksualnoj shemi zapravo ne postoje, a kada se nađu, tada prije odražavaju težnju k ispunjavanju socijalnih očekivanja nego stvarne razlike izme-

đu žena i muškaraca u kognitivnoj generalizaciji vlastite seksualnosti.

Provjerom učinaka kontrolnih varijabli u provedenim analizama kovarijance utvrdili smo da su muškarci i žene nižega stupnja obrazovanja izvijestili o većem seksualnom zadovoljstvu i pozitivnijim seksualnim shemama od muškaraca i žena više razine obrazovanja. Također, muškarci i žene u kraćim vezama izvijestili su o pozitivnijim seksualnim shemama od onih u duljim vezama. Rezultati koji se odnose na obrazovanje slažu se s malobrojnim prijašnjim nalazima i impliciraju moguće visoke standarde osoba visokog obrazovanja i socioekonomskoga statusa na području seksualnosti koje je teško ostvariti, što rezultira sniženim seksualnim zadovoljstvom i lošijom kognitivnom reprezentacijom vlastite seksualnosti (Del Mar Sánchez-Fuentes i sur., 2016). Neki autori takvu negativnu povezanost pokazatelja socioekonomskoga statusa i seksualnoga zadovoljstva tumače posredovanjem masturbacije i socioseksualne orijentacije, pri čemu niže obrazovani muškarci češće masturbiraju i imaju višu socioseksualnost, što je onda povezano s njihovim većim seksualnim zadovoljstvom (Velten i Margraf, 2017). Nalaz o pozitivnijim seksualnim shemama osoba koje su u kraćim vezama može se povezati s nalazima o pozitivnim učincima učestalosti seksualnih odnosa na seksualnu shemu (Andersen i Cyranowski, 1994). Budući da s trajanjem veze dolazi do smanjenja učestalosti seksualnih odnosa (Call i sur., 1995), ne iznenađuje da se smanjuje i pozitivnost seksualne sheme o sebi.

Ovaj rad pokazao je da se osobe u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo razlikuju po čestini seksualnih odnosa, ali ne i po seksualnom zadovoljstvu i seksualnoj shemi o sebi. Osobe bez djece i roditelji jednogodišnjega djeteta izvijestili su o češćim seksualnim odnosima od osoba koje očekuju dijete i roditelja šestomjesečnoga djeteta. Te razlike bile su statistički značajne samo za žene, čime nije potvrđena pretpostavka modela seksualnoga nezadovoljstva pri tranziciji u roditeljstvo, prema kojoj ta tranzicija ima jači negativni učinak na muškarce (Twenge i sur., 2003). U svim fazama tranzicije u roditeljstvo muškarci su čestinu seksualnih odnosa i seksualno zadovoljstvo procijenili većima nego žene, dok u seksualnoj shemi o sebi nisu pronađene spolne razlike. Utvrđene razlike potvrđuju prijašnje nalaze o smanjenoj seksualnoj aktivnosti u trudnoći i postnatalnom razdoblju, ali upućuju i na složene odnose između raznih aspekata partnerske veze, zbog kojih odnosi između seksualne aktivnosti, seksualnoga zadovoljstva i seksualne sheme o sebi nisu jednostavni. Dobivene spolne razlike odražavaju sociokulturne utjecaje na doživljavanje i izvještavanje o seksualnosti muškaraca i žena. Odsutnost razlika u seksualnoj shemi o sebi osoba u različitim fazama tranzicije u roditeljstvo te žena i muškaraca

upućuje na moguću drugačiju povezanost seksualne aktivnosti i kognitivne generalizacije pojedinčeve seksualnosti prilikom tranzicije u roditeljstvo od one u drugim fazama života. Primjerice, u istraživanjima u kojima su sudjelovale mlade odrasle osobe koje nisu bile u stabilnim vezama utvrđene su spolne razlike u seksualnim shemama, kao i povezanost između seksualne aktivnosti i seksualnih shema (Hill, 2007; Kukulj i Keresteš, 2019).

Rezultati ovog istraživanja mogu se primijeniti u pružanju psihosocijalne podrške pri tranziciji u roditeljstvo i ubrzanju prilagodbe na roditeljsku ulogu. Razni oblici edukacije budućih roditelja temelje se na pretpostavci da će specifična znanja smanjiti stres i potaknuti pozitivne promjene u stavovima i ponašanjima u toj izazovnoj životnoj fazi (Gilmer i sur., 2016). Opsežna metaanaliza učinkovitosti psihoedukativnih programa za buduće roditelje utvrdila je kako se tek u manjem broju tečajeva pripreme za porođaj i roditeljstvo nalaze sadržaji vezani uz partnerske odnose, a još je manje onih koji su prilagođeni potrebama budućih očeva (Gilmer i sur., 2016). Suvremeni modeli podrške roditeljstvu naglašavaju potrebu uključivanja sadržaja vezanih uz partnerske odnose u programe podrške budućim roditeljima, kao što su vještine komunikacije i pružanja emocionalne potpore partneru te načini obogaćivanja intimnosti i seksualnosti u braku (Polomeno, 2000). Nalazi našeg istraživanja mogli bi ispuniti dio praznine koja postoji u postojećim programima podrške parovima u tranziciji u roditeljstvo.

LITERATURA

Acker, M. i Davis, M. H. (1992). Intimacy, passion and commitment in adult romantic relationships: A test of the triangular theory of love. *Journal of Personal Relationships*, 9(1), 21–50. <https://doi.org/10.1177/0265407592091002>

Ahlborg, T., Dahlof, L. G. i Hallberg, L. R. M. (2005). Quality of intimate and sexual relationship in first-time parents six months after delivery. *The Journal of Sex Research*, 42(2), 167–74. <https://doi.org/10.1080/00224490509552270>

Andersen, B. L. i Cyranowski, J. M. (1994). Women's sexual self-schema. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(6), 1079–1100. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.6.1079>

Andersen, B. L., Cyranowski, J. M. i Espindle, D. (1999). Men's sexual self-schema. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(4), 645–661. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.76.4.645>

Atkins, D. C., Baucom, D. H. i Jacobson, N. S. (2001). Understanding infidelity: Correlates in a national random sample. *Journal of Family Psychology*, 15(4), 735–749. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.15.4.735>

Bartellas, E., Crane, J. M. G., Daley, M., Bannett, K. A. i Hutchens, D. (2000). Sexuality and sexual activity in pregnancy. *British Journal of*

Gynaecology, 107(8), 964–968. <https://doi.org/10.1111/j.1471-0528.2000.tb10397.x>

Basson, R. (2001). Are the complexities of women's sexual function reflected in the new consensus definitions of dysfunction? *Journal of Sex & Marital Therapy*, 27(2), 105–112. <https://doi.org/10.1080/00926230152051725>

Baumeister, R. F., Catanese, K. R. i Vohs, K. D. (2001). Is there a gender difference in strength of sex drive? Theoretical views, conceptual distinctions, and a review of relevant evidence. *Personal and Social Psychology Review*, 5(3), 242–273. https://doi.org/10.1207/S15327957PSPR0503_5

Bradbury, T. N. i Lavner, J. A. (2012). How can we improve preventive and educational interventions for intimate relationships? *Behavior Therapy*, 43(1), 113–122. <https://doi.org/10.1016/j.beth.2011.02.008>

Call, V., Sprecher, S. i Schwartz, P. (1995). The incidence and frequency of marital sex in a national sample. *Journal of Marriage and the Family*, 57(3), 639–652. <https://doi.org/10.2307/353919>

Christopher, F. S. i Sprecher, S. (2000). Sexuality in marriage, dating, and other relationships: A decade review. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 999–1017. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00999.x>

Čudina-Obradović, M. i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Golden marketing-Tehnička knjiga.

DeJudicibus, M. A. i McCabe, M. P. (2002). Psychological factors and the sexuality of pregnant and postpartum women. *Journal of Sex Research*, 39(2), 94–103. <https://doi.org/10.1080/00224490209552128>

Del Mar Sánchez-Fuentes, M., Salinas, J. M. i Sierra, J. C. (2016). Use of an ecological model to study sexual satisfaction in a heterosexual Spanish sample. *Archives of Sexual Behaviour*, 45(8), 1973–1988. <https://doi.org/10.1007/s10508-016-0703-9>

Deutsch, A. R., Hoffman, L. i Wilcox, B. L. (2014). Sexual self-concept: Testing a hypothetical model for men and women. *The Journal of Sex Research*, 51(8), 932–945. <https://doi.org/10.1080/00224499.2013.805315>

Dundon, C. M. i Rellini, A. H. (2010). More than sexual function: Predictors of sexual satisfaction in a sample of women age 40-70. *Journal of Sexual Medicine*, 7(2), 896–904. <https://doi.org/10.1111/j.1743-6109.2009.01557.x>

Fowers, A. F. i Fowers, B. J. (2010). Social dominance and sexual self-schema as moderators of sexist reactions to female subtypes. *Sex Roles*, 62, 468–480. <https://doi.org/10.1007/s11199-009-9607-7>

Gilmer, C., Buchan, J. L., Letourneau, N., Bennett, C. T., Shanker, S. G., Fenwick, A. i Smith-Chant, B. (2016). Parent education interventions designed to support the transition to parenthood: A realist review. *International Journal of Nursing Studies*, 59, 118–133. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2016.03.015>

Haavio-Mannila, E. i Kontula, O. (1997). Correlates of increased sexual satisfaction. *Archives of Sexual Behaviour*, 26, 399–419. <https://doi.org/10.1023/A:1024591318836>

Hill, D. B. (2007). Differences and similarities in men's and women's sexual self-schemas. *Journal of Sex Research*, 44(2), 135–144. <https://doi.org/10.1080/00224490701263611>

- Hipp, L. E., Low, L. K. i van Anders, S. M. (2012). Exploring women's postpartum sexuality: Social, psychological, relational, and birth-related contextual factors. *Journal of Sexual Medicine*, 9(9), 2330–2341. <https://doi.org/10.1111/j.1743-6109.2012.02804.x>
- Kamp Dush, C. M., Taylor, M. G. i Kroeger, R. A. (2008). Marital happiness and psychological well-being across the life course. *Family Relations*, 57(2), 211–226. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2008.00495.x>
- Karney, B. i Bradbury, T. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, method, and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3–34. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.118.1.3>
- Kluwer, E. S. (2010). From partnership to parenthood: A review of marital change across the transition to parenthood. *Journal of Family Theory and Review*, 2(2), 105–125. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00045.x>
- Kluwer, E. S. i Johnson, M. D. (2007). Conflict frequency and relationship quality across the transition to parenthood. *Journal of Marriage and Family*, 69(5), 1089–1106. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2007.00434.x>
- Kukulj, S. i Keresteš, G. (2019). Sexual self-schemas of Croatian university students: Gender differences and links with sexual activity. *Sexuality and Culture*, 23(3), 848–861. <https://doi.org/10.1007/s12119-019-09593-8>
- Laumann, E. O., Paik, A., Glasser, D. B., Kang, J.-H., Wang, T., Levinson, B., Moreira, E. D. Jr, Nicolosi, A. i Gingell, C. (2006). A cross-national study of subjective sexual well-being among older women and men: Findings from the global study of sexual attitudes and behaviors. *Archives of Sexual Behavior*, 35(2), 143–159. <https://doi.org/10.1007/s10508-005-9005-3>
- MacAdam, R., Huuva, E. i Bertero, C. (2011). Father's experiences after having a child: Sexuality becomes tailored according to circumstances. *Midwifery*, 27(5), 149–155. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2009.12.007>
- MacDermid, S. M., Huston, T. L. i McHale, S. M. (1990). Changes in marriage associated with the transition to parenthood: Individual differences as a function of sex-role attitudes and changes in the division of household labour. *Journal of Marriage and the Family*, 52(2), 475–486. <https://doi.org/10.2307/353041>
- Mueller, K., Rehman, U. S., Fallis, E. E. i Goodnight, J. A. (2016). An interpersonal investigation of sexual self-schemas. *Archives of Sexual Behaviour*, 45, 281–290. <https://doi.org/10.1007/s10508-015-0638-6>
- Nakić Radoš, S., Soljačić Vraneš, H. i Šunjić, M. (2014). Limited role of body satisfaction and body image self-consciousness in sexual frequency and satisfaction in pregnant women. *Journal of Sex Research*, 51(5), 532–541. <https://doi.org/10.1080/00224499.2012.744954>
- Nakić Radoš, S., Soljačić Vraneš, H. i Šunjić, M. (2015). Sexuality during pregnancy: What is important for sexual satisfaction in expectant fathers? *Journal of Sex and Marital Therapy*, 41(3), 282–293. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2014.889054>
- Nezhad, M. Z. i Goodarzi, A. M. (2011). Sexuality, intimacy, and marital satisfaction in Iranian first-time parents. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 37(2), 77–88. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2011.547336>

Olsson, A., Lundqvist, M., Faxelid, E. i Nissen, E. (2005). Women's thoughts about sexual life after childbirth: Focus group discussions with women after childbirth. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 19(4), 381–397. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.2005.00357.x>

Petch, J. i Halford, W. K. (2008). Psychoeducation to enhance couples' transition to parenthood. *Clinical Psychology Review*, 28(7), 1125–1137. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2008.03.005>

Petersen, J. L. i Hyde, J. S. (2010). A meta-analytic review of research on gender differences in sexuality. *Psychological Bulletin*, 136(1), 21–38. <https://doi.org/10.1037/a0017504>

Plaud, J. J., Gaither, G. A., Hegstad, H. J., Rowan, L. i Devitt, M. K. (1999). Volunteer bias in human psychophysiological sexual arousal research: To whom do our research results apply? *Journal of Sex Research*, 36(2), 171–179. <https://doi.org/10.1080/00224499909551982>

Polomeno, V. (2000). The Polomeno family intervention framework for perinatal education: Preparing couples for the transition to parenthood. *The Journal of Perinatal Education*, 9(1), 31–48. <https://doi.org/10.1624/105812400X87482>

Rainer, H. i Smith, I. (2012). Education, communication and wellbeing: An application to sexual satisfaction. *International Review for Social Sciences*, 65(4), 581–598. <https://doi.org/10.1111/kykl.12007>

Rhoads, S. E. i Rhoads, C. H. (2012). Gender roles and infant/toddler care: Male and female professors on the tenure track. *Journal of Social, Evolutionary, and Cultural Psychology*, 6(1), 13–31. <https://doi.org/10.1037/h0099227>

Risch, G. S., Riley, L. A. i Lawler, M. G. (2003). Problematic issues in the early years of marriage: Content for premarital education. *Journal of Psychology and Theology*, 31(3), 253–269. <https://doi.org/10.1177/009164710303100310>

Sagiv-Reis, D. M., Birnbaum, G. E. i Safir, M. P. (2002). Changes in sexual experiences and relationship quality during pregnancy. *Archives of Sexual Behaviour*, 41, 1241–1251. <https://doi.org/10.1007/s10508-011-9839-9>

Schroder, K., Carey, M. i Vanable, P. (2003). Methodological challenges in research on sexual risk behavior: II. Accuracy of self-reports. *Annals of Behavioral Medicine*, 26(2), 104–123. https://doi.org/10.1207/S15324796ABM2602_03

Serati, M., Salvatore, S., Siesto, G., Cattoni, E., Zanirato, M., Khullar, V., Cromi, A., Ghezzi, F. i Bolis, P. (2010). Female sexual function during pregnancy and after childbirth. *Journal of Sexual Medicine*, 7(8), 2782–2790. <https://doi.org/10.1111/j.1743-6109.2010.01893.x>

Smith, A., Lyons, A., Ferris, J., Richters, J., Pitts, M., Shelley, J. i Simpson, J. M. (2011). Sexual and relationship satisfaction among heterosexual men and women: The importance of desired frequency of sex. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 37(2), 104–115. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2011.560531>

Sprecher, S. (2002). Sexual satisfaction in premarital relationships: Associations with satisfaction, love, commitment, and stability. *Journal of Sex Research*, 39(3), 190–196. <https://doi.org/10.1080/00224490209552141>

- Štulhofer, A. i Buško, V. (2008). Evaluacija novog instrumenta za procjenu seksualnog zadovoljstva. *Suvremena psihologija*, 11(2), 287–312. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=121306
- Štulhofer, A., Gregurović, M. i Štulhofer, D. (2003). Seksualno zdravlje, zadovoljstvo i seksualna orijentacija žena. *Društvena istraživanja*, 12(5), 635–657. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=30179
- Tourangeau, R. i Yan, T. (2007). Sensitive questions in surveys. *Psychological Bulletin*, 133(5), 859–883. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.133.5.859>
- Trudel, G. (2002). Sexuality and marital life: Results of a survey. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 28(3), 229–249. <https://doi.org/10.1080/009262302760328271>
- Twenge, J. M., Campbell, W. K. i Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: A meta-analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 574–583. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2003.00574.x>
- Velten, J. i Margraf, J. (2017). Satisfaction guaranteed? How individual, partner, and relationship factors impact sexual satisfaction within partnerships. *Plos ONE*, 12(2). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0172855>
- Ventegodt, S. (1998). Sex and the quality of life in Denmark. *Archives of Sexual Behavior*, 27(3), 295–307. <https://doi.org/10.1023/A:1018655219133>
- Volsky Rushton, J. A. (2002). *Exploring the construct of female sexual self-schema*. (Unpublished doctoral dissertation). Concordia University.
- von Sydow, K. (1999). Sexuality during pregnancy and after childbirth: A metacontent analysis of 59 studies. *Journal of Psychosomatic Research*, 47(1), 27–49. [https://doi.org/10.1016/S0022-3999\(98\)00106-8](https://doi.org/10.1016/S0022-3999(98)00106-8)
- Yeh, H. C., Lorenz, F. O., Wickrama, K. A. S., Conger, R. D. i Elder, G. H. (2006). Relationships among sexual satisfaction, marital quality, and marital instability at midlife. *Journal of Family Psychology*, 20(2), 339–343. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.20.2.339>
- Yıldız, H. (2015). The relation between prepregnancy sexuality and sexual function during pregnancy and the postpartum period: A prospective study. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 41(1), 49–59. <https://doi.org/10.1080/0092623X.2013.811452>
- Wadsworth, T. (2014). Sex and the pursuit of happiness: How other people's sex lives are related to our sense of well-being. *Social Indicators Research*, 116, 115–135. <https://doi.org/10.1007/s11205-013-0267-1>
- Waite, L. J. i Joyner, K. (2001). Emotional satisfaction and physical pleasure in sexual unions: Time horizon, sexual behavior, and sexual exclusivity. *Journal of Marriage and Family*, 63(1), 247–264. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00247.x>
- Wiederman, M. W. (1999). Volunteer bias in sexuality research using college student participants. *The Journal of Sex Research*, 36(1), 59–66. <https://doi.org/10.1080/00224499909551968>
- Woolhouse, H., Gartland, D., Hegarty, K., Donath, S. i Brown, S. J. (2012). Depressive symptoms and intimate partner violence in the 12 months after childbirth: A prospective pregnancy cohort study. *An International Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 119(3), 315–323. <https://doi.org/10.1111/j.1471-0528.2011.03219.x>

Sexuality in Different Phases of the Transition to Parenthood

Staša KUKULJ
Faculty of Teacher Education, University of Zagreb,
Zagreb, Croatia

Gordana KERESTEŠ
Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb,
Zagreb, Croatia

The transition to parenthood brings changes in many areas of life, including the area of sexuality. The aim of this study was to examine differences in the frequency of sexual intercourse, sexual satisfaction and the sexual self-schema of participants in different stages of their transition to parenthood. The study involved men and women without children, those who were expecting their first child, and parents of six-month-old and one-year-old children ($N = 650$). The results showed that participants in different stages of transition to parenthood differed in the frequency of sexual intercourse, but not in their sexual satisfaction and sexual self-schema. Men and women without children and parents of one-year-olds reported more frequent sexual intercourse than those expecting their first child and parents of six-month-old children, although these differences were statistically significant only in the female sample. Men, compared to women, reported more frequent sexual intercourse and greater sexual satisfaction. The research results demonstrate the complexity of sexual functioning during the transition to parenthood and can be applied in providing psychosocial support during this period of life.

Keywords: transition to parenthood, frequency of sexual intercourse, sexual satisfaction, sexual self-schema

Međunarodna licenca / International License:
Imenovanje-Nekomercijalno / Attribution-NonCommercial